

Блок 3. Україна в умовах незалежності

Урок 29. Серпневий путч 1991 року. Акт проголошення незалежності України. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 року. Розпад СРСР

Історія України • ПМ • I курс • 1 година

Головна думка

Спроба консервативного перевороту в Москві прискорила розпад СРСР. Український парламент проголосив незалежність, а референдум 1 грудня 1991 р. підтвердив волю громадян жити у власній державі.

На уроці потрібно зрозуміти	Після уроку студент/студентка зможе
серпневий путч ДКНС; позиція України; Акт проголошення незалежності; референдум і вибори Президента.	пояснювати ключові поняття; називати основні дати; аналізувати причини й наслідки; робити короткий історичний висновок.

Дата	Що запам'ятати
19-21 серпня 1991	серпневий путч у Москві.
24 серпня 1991	Акт проголошення незалежності України.
1 грудня 1991	референдум і вибори Президента України.

Матеріал подано як готовий конспект-презентацію: його можна показувати на екрані або роздати студентам для самостійного опрацювання.

1. Карта уроку: логіка вивчення теми

Крок	Питання уроку	Що потрібно запам'ятати
1	Серпневий путч дкнс	причини → перебіг → наслідки → значення
2	Позиція України	причини → перебіг → наслідки → значення
3	Акт проголошення незалежності	причини → перебіг → наслідки → значення
4	Референдум і вибори президента	причини → перебіг → наслідки → значення
5	Біловезькі угоди та розпад СРСР	причини → перебіг → наслідки → значення

Проблемне питання

Яке значення мала тема «Серпневий путч 1991 року. Акт проголошення незалежності України. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 року. Розпад СРСР» для розвитку українського суспільства, державності або національної ідеї?

Поняття	Навіщо потрібно на уроці
Путч	допомагає точно пояснити явище: спроба державного перевороту.
Акт проголошення незалежності	допомагає точно пояснити явище: документ Верховної Ради України від 24 серпня 1991 р.
Референдум	допомагає точно пояснити явище: всенародне голосування з важливого питання.

2. Історичний контекст

Тема уроку розкриває один із ключових етапів історії України: серпневий путч 1991 року. акт проголошення незалежності України. всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 року. розпад СРСР.

Щоб зрозуміти цей матеріал, важливо бачити зв'язок між політичними рішеннями, соціальними змінами, культурою та повсякденним життям людей.

Матеріал подано як конспект-презентацію: визначення, дати, таблиці й схеми можна використовувати для пояснення і самостійного опрацювання.

Історичний фактор	Що він змінює	На що звернути увагу
Серпневий путч ДКНС	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Позиція України	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Акт проголошення незалежності	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися
Референдум і вибори президента	впливає на владу, суспільство, культуру або економіку	які групи виграли, які втратили, які наслідки залишилися

Алгоритм аналізу

1) Назвіть явище. 2) Вкажіть час і місце. 3) Поясніть причини. 4) Назвіть учасників. 5) Сформулюйте наслідки для українського суспільства.

3. Основний зміст теми

Пункт	Пояснення
ДКНС	Консерватори спробували зупинити розпад СРСР і повернути жорсткий контроль.
Українська реакція	Путч показав небезпеку залишатися в СРСР і прискорив рішення про незалежність.
Акт 24 серпня	Проголосив створення самостійної Української держави.
Референдум	Понад 90% учасників підтримали незалежність, що надало їй найвищу легітимність.
Розпад СРСР	Білоруські угоди юридично оформили кінець Союзу.

Проміжний висновок

Історичні події не існують окремо: економіка, влада, культура, війни, соціальні групи й міжнародна ситуація взаємно впливають одна на одну.

Типова помилка

Не зводьте відповідь до переліку дат. Історія вимагає пояснення: чому подія стала можливою, які сили діяли, кого вона посилила або послабила.

4. Причини, перебіг і наслідки

Причина / умова	Як проявлялася	Наслідок
Серпневий путч 1918	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Позиція України	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Акт проголошення незалежності	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Референдум і вибори президента	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність
Біловезькі угоди та розпад СРСР	створювала нові можливості або конфлікти для українців	впливала на політичний розвиток, культуру, права або державність

Запам'ятай формулу відповіді

Повна відповідь з історії має містити не тільки “що сталося”, а й “чому сталося”, “хто брав участь”, “чим завершилося” і “чому це важливо”.

Причини	Подія	Наслідки
передумови, суперечності, інтереси груп	конкретні рішення, війни, реформи або організації	зміни у владі, правах, культурі, території, суспільстві

5. Діячі, організації та суспільні сили

Хто / що	Роль у темі
Леонід Кравчук	перший Президент України.
Верховна Рада України	ухвалила Акт незалежності.

Хто / що	Роль у темі
ДКНС	організатори путчу в Москві.
Борис Єльцин	протистояв путчу в Росії.
Громадяни України	на референдумі підтвердили незалежність.

Методична підказка

Коли називаєте історичну особу або організацію, одразу пояснюйте її дію: створив, очолив, підтримав, заборонив, реформував, проголосив, придушив.

Питання до діяча/організації	Відповідь має містити
Яку мету мав?	політичну, соціальну, культурну або військову мету
Якими методами діяв?	реформи, війна, дипломатія, пропаганда, самоорганізація
Який наслідок?	що змінилося після його/її діяльності

6. Основні поняття

Поняття	Коротке визначення
Путч	спроба державного перевороту.
Акт проголошення незалежності	документ Верховної Ради України від 24 серпня 1991 р.
Референдум	всенародне голосування з важливого питання.
Міжнародне визнання	офіційне встановлення відносин іншими державами.

Поняття	Як використати у відповіді
Путч	Скажіть: «Путч - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Акт проголошення незалежності	Скажіть: «Акт проголошення незалежності - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Референдум	Скажіть: «Референдум - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.
Міжнародне визнання	Скажіть: «Міжнародне визнання - це ...», а потім наведіть приклад із теми уроку.

Як відповідати

Визначення потрібно не зазубрювати механічно, а пояснювати своїми словами і наводити історичний приклад із теми.

7. Основні дати

Дата / період	Подія / значення
19-21 серпня 1991	серпневий путч у Москві.
24 серпня 1991	Акт проголошення незалежності України.
1 грудня 1991	референдум і вибори Президента України.
8 грудня 1991	Біловезькі угоди.
26 грудня 1991	припинення існування СРСР.

Хронологічна стрічка

19-21 серпня 1991 → 24 серпня 1991 → 1 грудня 1991 → 8 грудня 1991 → 26 грудня 1991

Як вчити дати

Дати варто групувати за логікою: передумови → ключова подія → наслідки. Тоді вони не перетворюються на випадковий список.

8. Схема для розуміння

Що відбувається	Механізм	Результат
ДКНС	ключові дії та суперечності	історичний результат
Українська реакція	ключові дії та суперечності	історичний результат
Акт 24 серпня	ключові дії та суперечності	історичний результат

Схему можна використати як план усної відповіді або як основу для короткого письмового конспекту.

Завдання	Як виконати
Перетворіть схему на текст	кожен рядок схеми запишіть як окреме речення з причинно-наслідковим зв'язком.
Додайте факт	до кожного рядка підберіть дату, особу або приклад із теми.

9. Підсумок уроку

Теза	Пояснення
1. Спроба консервативного перевороту в Москві прискорила розпад СРСР.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
2. Тему потрібно розуміти через зв'язок причин, дій учасників і наслідків.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.
3. Для повної відповіді використовуйте поняття, дату, приклад і власний висновок.	Це положення треба вміти підтвердити фактом, датою або прикладом із уроку.

Відповідь на проблемне питання

Тема «Серпневий путч 1991 року. Акт проголошення незалежності України. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 року. Розпад СРСР» показує, що українська історія розвивалася через поєднання внутрішніх процесів і зовнішніх викликів. Її значення потрібно оцінювати за впливом на права людей, культуру, державність і національну ідентичність.

Для усної відповіді

Починайте з короткої тези, далі наведіть 2-3 факти, одну дату і завершіть власним історичним висновком.

10. Перевір себе

Рівень	Завдання
Базовий	Дайте визначення 3-4 основних понять уроку. Назвіть 3 ключові дати.
Середній	Складіть хронологічний ланцюжок подій і поясніть, чому вони пов'язані.

Рівень	Завдання
Достатній	Порівняйте дві сили, організації або явища з теми за критеріями: мета, методи, наслідки.
Високий	Дайте аргументовану відповідь на проблемне питання уроку. Використайте щонайменше два факти і одну дату.

Міні-тест	Варіанти відповіді
1. Найважливіше в темі - це...	А лише дата; Б причина, перебіг і наслідки; В тільки прізвища; Г випадковий факт.
2. Повна історична відповідь має містити...	А поняття, дату, приклад і висновок; Б тільки емоцію; В лише цитату; Г тільки переказ назви.
3. Історичне значення події - це...	А її вплив на подальший розвиток; Б місце на сторінці; В складність назви; Г кількість учасників.

Відповіді

1 - Б; 2 - А; 3 - А.